

Olika nyanser av grön politik

En kvalitativ textanalys av Miljöpartiets och Centerpartiets
partiprogram

Abstract

Deep ecology and ecological modernisation are two theories with different views on environmental problems and different strategies to cope with environmental degradation. This thesis has examined standpoints presented by two of Sweden's parliamentary parties, Miljöpartiet and Centerpartiet, to see whether their environmental policies best can be described through a deep ecology or ecological modernisation approach. The text in the policies was analysed and quotes were used to clarify the theories that are reflected in the party programs. The hypothesis that Miljöpartiets environmental policy corresponds to the deep ecology theory and Centerpartiets policy is more closely related to the ecological modernisation theory were confirmed by the analysis.

The purpose of this thesis was also to demonstrate differences/similarities between the two parties' environmental policies and if these have changed over time. In order to do so were party programs chosen from different times and Neil Carters theory of green parties politicisation where used to explain the variations. The analysis showed some similarities in the policies and that some of these have changed over time. Carter's theory was successful in explaining the changes and why there are resemblances between the different parties' environmental policies, despite their ideological differences.

Nyckelord: djupekologi, ekologisk modernisering, miljöpartiet, centerpartiet, miljöpolitik

Antal ord: 9981

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och problemformulering.....	1
1.2 Definitioner.....	2
1.2.1 Djupekologi.....	2
1.2.2 Ekologisk modernisering.....	3
1.3 Avgränsning.....	3
1.4 Disposition.....	4
2 Bakgrund	5
2.1 Svensk miljöpolitik.....	5
2.1.1 Miljöpartiet.....	6
2.1.2 Centerpartiet.....	7
3 Teoretiska begrepp	8
3.1 Djupekologi.....	8
3.2 Ekologisk modernisering.....	9
3.3 Likheter och skillnader.....	10
3.4 Operationalisering av begreppen.....	11
3.4.1 Problemuppfattning.....	11
3.4.2 Mål och riktlinjer.....	12
3.4.3 Implementering.....	12
3.4.4 Styrmedel och Reglering.....	12
3.5 Carters teori om gröna partier.....	13
4 Metod	14
4.1 Val av metod.....	14
4.2 Kvalitativ textanalys.....	14
4.3 Material.....	15
4.3.1 Källkritik.....	16
4.3.2 Urval och avgränsning.....	16
4.4 Problem med metodval.....	16
5 Analys	18
5.1 Miljöpartiets miljöpolicy.....	18
5.1.1 Problemuppfattning.....	18
5.1.2 Mål och riktlinjer.....	19
5.1.3 Implementering.....	20

5.1.4	Styrmedel och Reglering	21
5.2	Centerpartiets miljöpolicy.....	22
5.2.1	Problemuppfattning	22
5.2.2	Mål och riktlinjer	23
5.2.3	Implementering.....	24
5.2.4	Styrmedel och Reglering	25
6	Jämförelse och diskussion	26
7	Slutsats	28
7.1	Förslag på vidare forskning	28
8	Referenser	29
8.1	Litteratur	29
8.2	Artiklar	30
8.3	Internetbaserade källor.....	30

1 Inledning

Miljöfrågan beskrivs ofta som en av de viktigaste frågorna i vår tid och dess inflytande över den politiska debatten har blivit allt tydligare på senare år. Hur problemen uppfattas, vilka åtgärder som föreslås och hur de bör implementeras skiljer sig åt beroende på vilket område som diskuteras och av vilka aktörer. Miljöfrågans betydelse inom den svenska politiken märks inte minst då alla de svenska riksdagspartierna idag har miljön och klimatet som en punkt på deras politiska agenda. Vad som betonas i deras partipolitiska program och vilken status miljöfrågan har varierar dock mellan de olika partierna. Miljöpartiet och Centerpartiet är båda tydliga företrädare för ökad miljöhänsyn trots deras skilda uppfattningar i många andra politiska sakfrågor. Inom miljöpolitiken är de överens om miljöfrågans relevans medan deras uppfattningar om vad som bör göras och på vilket sätt skiljer sig en del åt (MP 2013c, Centerpartiet 2013c). Det finns även flera teorier som presenterar olika uppfattningar gällande miljön och miljöfrämjande åtgärder och som i olika grad kan sägas överensstämja med de politiska åskådningarna. Vilken typ av miljöpolitiska strategier som förespråkas kan därför bero på vilken teori gällande miljön partierna grundar sina idéer på.

1.1 Syfte och problemformulering

Miljöpartiet och Centerpartiet har idag väldigt starkt miljöfokus och således är det även intressant att undersöka vad som bäst definierar deras miljöpolitik. Tanken är att förtydliga de bakomliggande miljöpolitiska teorierna och att klargöra huruvida det är djupekologi eller ekologisk modernisering som återfinns i dessa partiers partiprogram. Ämnet är intressant eftersom miljöfrågan idag ofta ställs i relation till andra samhällsliga dimensioner samt att djupekologi och ekologisk modernisering representerar olika uppfattningar huruvida det går att kombinera ett tydligt fokus på miljön med social och ekonomisk utveckling. Ur en statsvetenskaplig vinkel är ämnet intressant då dessa partiers politik vilar på skilda ideologiska grunder vilket kan få konsekvenser för vad som betonas i deras miljöpolitiska ställningstagande. Som svensk medborgare är det intressant att undersöka vad som bäst beskriver miljöpolicyerna hos Sveriges dominerande partier inom miljöfrågan och vilka miljöpolitiska perspektiv och ideal som förmedlas. Hur miljöproblemen och möjliga lösningar beskrivs är även ett omdiskuterat ämne inom andra forskningsområden, inte minst då teknikens betydelse för en miljö- och klimatanpassning ofta diskuteras. Det går därmed att

argumentera för att mitt uppsatsämne och problemformulering är relevant ur såväl statsvetenskaplig synvinkel som för andra akademiska och vetenskapliga inriktningar och att studien dessutom är av utomvetenskaplig relevans.

Syftet med uppsatsen är att studera huruvida djupekologi eller ekologisk modernisering bäst beskriver Miljöpartiets och Centerpartiets miljöpolitik. Målet är även att undersöka likheter och skillnader mellan deras policyers och om dessa förändrats något över tid. Avsikten är följaktligen att med hjälp av en textanalys analysera respektive partis miljöpolitik och kategorisera texterna utifrån teorierna om djup ekologi och ekologisk modernisering. Möjliga förändringar som skett kommer att förklaras utifrån Carters teori om gröna partiers utveckling.

Min frågeställning lyder följande:

Vilken av de teoretiska ansatserna djupekologi och ekologisk modernisering beskriver bäst Miljöpartiet respektive Centerpartiets miljöpolitik?

Vad finns det för likheter och skillnader mellan partiernas miljöpolitik och vad kan förklara den förändring som eventuellt skett?

Min hypotes är att det finns vissa likheter mellan de båda partierna i hur de utformat sina miljöpolicyers trots vissa skillnader i deras ideologiska grunder. Jag tror även att det går att tyda vissa förändringar över tid, främst på grund av den tilltagande debatten kring miljön och klimatförändringarna och på vilket sätt dessa problem skall lösas. Detta tror jag dels har påverkat Centerpartiet att positionera sig tydligare som ett miljöpolitiskt parti och tydligare stödja de djupekologiska tankarna men möjligtvis även förändrat miljöpartiets politik till att anamma en mer ekologisk modernistisk politik.

1.2 Definitioner

Vad betyder egentligen djupekologi och ekologisk modernisering? Och vad är det vi syftar till när vi talar om ekologisk, ekonomisk och social utveckling? I enighet med Bergström och Boréus som menar att det är viktigt att definiera undersökningens väsentliga begrepp och sätta dessa i språklig relation till annan mer allmänt omfattande terminologi (Bergström & Boréus, 2007: 36-37) kommer jag att förtydliga vad jag avser med de centrala begreppen som används i denna uppsats. Denna förtydning syftar även till att klargöra vissa utmärkande drag hos respektive teori vilket senare kommer att underlätta den följande analysen.

1.2.1 Djupekologi

Djupekologin utvecklades kraftigt under 1970-talet i samband med de miljörörelser som växte sig starka på olika håll i världen. Synsättet fick stort genomslag i Europa och Nordamerika och förespråkades främst av förgrundsfiguren Arne Naess. Naess kritiserade den moderna industrialismen och

miljörörelsernas begränsade kapacitet att utmana den etablerade ekonomiska, sociala och ekologiska världsordningen (Luke, 2002: 178-179). Begreppet djupekologi myntades av Naess och beskrivs som mer djupgående i sina förklaringar om människors förhållande till naturen än de tidigare ekologiska teorierna (Drengson m.fl. 2011: 101-102).

Många av de gröna ideologierna har inspirerats av tankar som härstammar från djupekologin. Djupekologins koppling till miljörörelsen är även tydlig då synsättet utvecklats både i samklang och i förhållande till dessa politiska rörelser. På liknande sätt har även gröna partier runt om i Europa en tydlig förankring till de djupekologiska tankarna (Luke, 2002: 179).

1.2.2 Ekologisk modernisering

Ekologisk moderniseringsteori utvecklades under 1980-talet i Europa. Tankarna om ekologisk modernisering förmedlades främst av en grupp samhällsvetare i Tyskland, Nederländerna och Storbritannien. Utgångspunkten för deras teoretiska ansatser var att förklara hur industrialiserade länder bäst handskas med miljöfrågor. Denna teori betraktar ekonomisk tillväxt som en förutsättning för att kunna lösa de miljöproblem som i dag råder och stort fokus läggs på tekniska lösningar och förändringar inom befintlig samhällsstruktur. Således krävs det inga omvälvande förändringar av samhället i stort utan ekologiska modernisering bygger istället på de institutioner och praktiker grundade på ekonomisk tillväxt som redan finns i de industrialiserade länderna (Mol & Sonnenfeld, 2000: 4-5).

1.3 Avgränsning

De avgränsningar som gjorts syftar främst till att begränsa undersökningens tidsperiod och antal partier som undersöks. Jag har i min uppsats valt att göra en analys av Miljöpartiet och Centerpartiets partiprogram. Valet av partier gjordes med tanke på att de båda profilerat sig inom miljöpolitiken och har på senare år genom olika samarbeten representerat varsitt av de politiska blocken (MP 2013d).

Miljöpartiet grundades i början av 80-talet som ett svar på den miljörörelse som växt upp under 70-talet (MP, 2013a). Centerpartiet grundades som ett Bondeförbund under 1910-talet. Partiet har sedan dess profilerat sig allt tydligare inom just miljöpolitiken och utmärkte sig tydligt under 1970-talet då de tog ett starkt ställningstagande mot kärnkraften (Centerpartiet, 2013a). Centerpartiet beskrivs på senare år som ett borgerligt alternativ till Miljöpartiet då miljöfrågan är den sakfråga som betonas tydligast i Centerpartiets politik (Synovate, 2010).

Tidsmässigt har jag begränsat min undersökning till att undersöka bägge partiernas miljöpolicyer vid två olika tillfällen. Detta har gjorts i förhoppning att kunna se huruvida den miljöpolitik som presenteras har förändrats över tid eller inte. De tidpunkter som valts har gjort det utifrån premisserna att Sverige 2001

och 2005 styrdes av en socialdemokratisk regering som miljöpartiet samarbetade med inom miljöpolitiken (SR, 2002). Vid detta tillfälle hade inte Centerpartiet gått med i det som idag benämns som den borgerliga alliansen. Den andra tidpunkten som valdes är i år, 2013, då Centerpartiet sitter i regering tillsammans med de andra borgerliga partierna. Miljöpartiet befinner sig vid detta tillfälle i opposition och frågan om samarbete med andra partier är omtvistad (SvD, 2013).

Det finns flera aspekter inom miljöpolitiken som är intressanta att belysa. I uppsatsen har jag dock valt att rikta in mig på tanken om djupekologi och ekologisk modernisering. Detta betyder främst att fokus hamnar på partiernas syn på ekologiskt hänsynstagande i förhållande till social utveckling och ekonomisk tillväxt.

1.4 Disposition

Uppsatsen inleds med en kortfattad bakgrund där svensk miljöpolitisk historia samt de aktuella partierna och deras miljöpolitik presenteras. Detta för att förtydliga både skillnader och likheter mellan partiernas politiska ställningstagande och på vilket sätt teorierna kan kopplas till den svenska miljöpolitiken. Teoriavsnittet presenterar närmre uppsatsen två teorier, djupekologi och ekologisk modernisering, som senare kommer att användas i analysen av det empiriska materialet. Under metodavsnittet presenteras den valda metoden och det empiriska materialet. I detta avsnitt belyses även fördelar med kvalitativ textanalys som metod samt metodens begränsningar vartefter materialet granskas utifrån ett källkritiskt förhållningssätt. Analysen av Miljöpartiets och Centerpartiets miljöpolicyers görs i följande kapitel och kommer då att återkoppla till de ovan nämnda teorierna. Avslutningsvis redogörs analysens resultat och åtföljs av en slutsats.

2 Bakgrund

I detta stycke kommer en kort historik över Sveriges miljöpolitik att redogöras för att sedan återge en sammanfattande presentation av de valda partiernas historia. Uppsatsens teorier presenteras även i förhållande till den svenska miljöpolitiken och tankarna om hållbar utveckling.

2.1 Svensk miljöpolitik

Miljöpolitikens historia är lång och har haft varierande betydelse under åren. Under 1960-1970 talet förändrades det samhälleliga klimatet i Sverige och intresset för miljöfrågor ökade kraftigt bland allmänheten (Corell & Söderberg, 2005: 18-19). Tidigare hade miljöproblemen betraktats främst som något som kunde lösas med tekniska innovationer och forskning. Så småningom uppdagades dock allt fler miljöproblem vilket resulterade i miljörörelsens väckelse under 70-talet. Samtidigt började Sverige stärka lagstiftningen för att få bukt med de problem som uppstått (Anshelm, 1995: 37, 167-170). I och med miljörörelsen ökade miljömedvetenheten i samhället. Tillväxten i de industrialiserade länderna ifrågasattes utifrån tanken om jordens begränsningar och radikala rörelser förespråkade en samhällsomvändning och anpassning efter naturens villkor (ibid: 37). Dessa tankar överensstämmer med det djupekologiska synsättet och visar att svensk miljöpolitik till en början påverkades av dessa strömningar. Både teorin och den breda samhällsdebatten är sprungen ur en tid av ökad oro över miljön och tillagande miljö relaterad problematik.

På senare år har framför allt konceptet om ”Hållbar utveckling” vunnit acceptans och blivit både det främsta målet och det mest tillämpade tillvägagångssättet för att förbättra miljön. Begreppet hållbar utveckling och den definition som vanligtvis används uppkom under Brundtlandkommissionens arbete där det beskrivs som ”den utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillgodose sina behov” (Clapp & Dauvergne, 2005: 4). Hållbar utveckling verkar sedan 2002 som ett övergripande mål för Sveriges politik (Regeringskansliet, 2012).

Hållbarhetsbegreppet innefattar idag tre dimensioner av utveckling, nämligen den ekologiska, sociala och ekonomiska som tillsammans anses nödvändiga för att uppnå en långsiktig hållbar utveckling (Corell & Söderberg 2005: 33). Samtidigt som ekonomi och ekonomisk tillväxt är centrala delar av hållbarhetsbegreppet menar förespråkare för hållbar utveckling att ekonomisk tillväxt inte enbart kan ses som positivt utan måste ske på särskilda grunder för att även gynna den ekologiska och sociala utvecklingen (Baker m.fl, 1997: 21-22).

Genom att fokusera på utveckling som ett sätt att nå förändring inom miljöpolitiken beskrivs hållbar utveckling som en möjlig strategi för att förena utvecklingskrav med miljöhänsyn (Bäckstrand m.fl., 2004: 232). Hållbar utveckling kan idag ses som ett övergripande mål som styr många miljöpolitiska beslut och strategier både nationellt och internationellt. Flera gröna ideologier och olika miljöpolitiska uppfattningar förenas ofta under det breda begrepp som hållbar utveckling representerar (Corell & Söderberg, 2005: 33-34, 39).

Hållbar utveckling har betydelse för studien då detta är ett centralt begrepp inom den svenska miljöpolitiken. Samtidigt kan teorierna om djupekologi och ekologisk modernisering i olika grad kopplas till vad som symboliserar hållbar utveckling. Djupekologi och hållbar utveckling är sprunget ur samma förhållanden nämligen den ökade miljömedvetenheten och de miljörörelser som uppstod på 60- och 70-talet (Baker m.fl, 1997: 68-70). Samtidigt växte det under denna tid fram en splittring inom det miljöideologiska tankesättet, med tillväxtfokus på ena sidan och ekologiskt värnande på den andra (Corell & Söderberg, 2005: 39). Diskussionen huruvida det går att förena dessa är än idag aktuell och till skillnad från det djupekologiska perspektivet som motsätter sig det, representerar både hållbar utveckling och ekologisk modernism en tilltro till ekonomisk tillväxt som en lösning på miljöproblemen (Connelly & Smith, 2003: 66-68).

2.1.1 Miljöpartiet

”Vår politik vilar på solidaritet med djur, natur och det ekologiska systemet, kommande generation och världens alla människor.”

- Miljöpartiet de gröna (MP, 2013b).

Miljöpartiet bildades 1981 och kom in i Riksdagens för första gången 1988. Partiet är således ett ungt parti med sitt ursprung i miljörörelsen (MP, 2013a). Valet 1988 kretsade delvis kring miljöfrågor vilket bidrog till partiets framgångar. Miljöpartiet åkte ut ur riksdagen mellan 1991-1994 men har sedan dess växt sig starkare och blev efter valet 2010 riksdagens tredje största parti. Miljöpartiet har valt att inte positionera sig inom den traditionella höger- och vänsterpolitiken men har på senare tid samarbetat främst med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Efter valet 2002 förhandlade Miljöpartiet med både Socialdemokraterna och Moderaterna för att få igenom sitt krav på ministerposter. Förhandlingar gav dock inget resultat och inför valet 2010 valde Miljöpartiet istället att ingå ett samarbete tillsammans med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna (DN, 2010).

Miljöpartiets politik vilar på en grön ideologi där miljön prioriteras före både konventionell ekonomisk tillväxt och hög materiell levnadsstandard. De menar att den ekonomiska utveckling som sker i samhället skall göra det i samklang med naturen. Detta uttrycks av partiet som önskan att ”bygga ett samhälle där ekonomin utgår från sociala och ekologiska hänsyn, ett samhälle där resurser fördelas rättvist och där hänsyn tas till djurens välfärd och naturens

begränsningar.” Solidaritet med såväl andra människor som med djur och det ekologiska systemet är ledord som genomsyrar Miljöpartiets grundsyn. De stödjer synen på människan som en del av det ekologiska systemet och anser att allt liv har ett värde i sig. Människan har alltså ett ansvar att förvalta jordens resurser och leva på ett sätt som skapar möjligheter såväl nu som i framtiden (MP, 2013c).

2.1.2 Centerpartiet

“Samhället vinner på att välbefinnande skapas på naturens villkor, inom planetens begränsningar och genom att värdesätta ekosystemen och bejaka grön tillväxt och entreprenörskap”
- Centerpartiet (2013c)

Centerpartiet startade som en folkrörelse på landsbygden där de klyftor som i början av 1900-talets börjat växa fram mellan landsbygdens jordbrukare och stadsbefolkningens industriarbetare kritiserades. 1913 grundades Bondeförbundet med målet att företräda jordbrukarnas intressen (Centerpartiet, 2013d)

I samklang med det ökade miljöintresset på 1960-talet blev miljön en profilfråga för Centerpartiet och 1962 lade Centern den första miljömotionen i riksdagen (Centerpartiet, 2013b). Centerpartiet som under en tid hade minskat till följd av jordbrukssektorns tillbakagång vann nya miljömedvetna väljare. Kärnkraften, vilken Centern tog avstånd från, blev under 1970-talet en viktig politisk fråga och medförde framgångar för Centern. 1976 bildade Centerpartiet tillsammans med Moderaterna och Folkpartiet en borgerlig regering med Centerns partiledare Thorbjörn Fälldin som statsminister. Historiskt sett har dock Centerpartiet samarbetat ett flertal gånger med Socialdemokraterna och det var först under ledning av Maud Olofsson i början av 2000-talet som partiet tydligt förflyttade sig åt höger. Partiet inledde 2006 ett långtgående samarbete med de andra borgerliga partierna och ingår idag i den borgerliga alliansen (DN, 2011).

Enligt Centerns partiprogram står de för en liberalism som är ”social, decentralistisk och grön” (Centerpartiet, 2013c). På senare år har Centerpartiet positionerat sig allt tydligare inom miljöfrågorna och i partiprogrammet beskrivs målet att bli Sveriges ledande parti inom miljöfrågor (Centerpartiet, 2013c). Deras ideologiska uppfattning beskrivs som ”ekohumanism” vilket är en kombination av en stark tilltro till människan och ekologiskt tänkande där naturens villkor står i centrum (DN 2011). Enligt Centerpartiet är det viktigt att ta hänsyn till naturen och naturens begränsningar. De betonar att vi tidigare haft ett alltför kortsiktigt tänkande och att vi måste ställa om vår politik för att vårt handlande inte skall drabba kommande generationer. Centern menar att deras politik möjliggör en kombination av tydligt miljöansvar och stark ekonomisk tillväxt (Centerpartiet, 2013c).

3 Teoretiska begrepp

I följande avsnitt redogörs de teoretiska utgångspunkterna för den här uppsatsen. Först beskrivs de olika teorierna djupekologi och ekologisk modernisering och sedan presenteras likheter och skillnader mellan dessa teoretiska begrepp. I beskrivningarna presenteras utmärkande drag för respektive teori vilka senare kommer att bli utgångspunkten för analysen. Tanken är att en sammanfattande beskrivning av de delar av teorierna som har störst betydelse för min studie kommer att förenkla operationalisering och öka relevansen.

3.1 Djupekologi

Som nämndes i uppsatsens inledande kapitel utvecklades djupekologin i samband med de miljörörelser som uppstod under 1970-talet. Det djupekologiska perspektivet förespråkades främst av Arne Naess som med sin artikel *The Shallow and the Deep, Long-Range Ecology Movements: A Summary* lade grunden för detta teoretiska synsätt (Luke, 2002: 178-179). Arne Naess och många andra förespråkare för djupekologin inspirerades starkt av Rachel Carson och hennes bok *Silent Spring*. Carson betonade människans beroende av ett välmående ekosystem och manade till ekologiskt ansvarstagande och samhällsreformer (Drengson m.fl. 2011: 101). Inspirerad av Carson grundar sig den djupekologiska teorin på tanken om jordens fysiska begränsningar. Jordens resurser är inte oändliga och förespråkare av djupekologin menar att jorden endast kan försörja livet på jorden till en viss gräns. Under alldeles för lång tid har människor orsakat stora påfrestningar på jorden och konsumerat mer än vad den klarar av. En nödvändighet sett utifrån detta perspektiv är alltså en förändring av våra levnadsvanor och omställning av våra samhällsstrukturer (Luke, 2002)

Naess menar att det finns en skillnad mellan det som kallas "shallow environmentalism" och den "deep environmentalism" som är grunden för djupekologin. Inspirerad av Carson menar han att det första perspektivet beskriver sättet att hantera miljöproblem med hjälp av tillfälliga lösningar och en stark tilltro till teknisk utveckling. Det beskriver alltså ytliga förändringar där ekonomisk tillväxt och kraftig konsumtion fortfarande är det som prioriteras först och trots behovet av förändring görs bara milda reformer (Drengson m.fl. 2011: 101). Den nya ekologiska rörelse som uppstod manade till skillnad från "shallow environmentalism" till mer djupgående förändringar i såväl tankar och handlingar som i lagstiftning i de industrialiserade länderna. Merle Jacob menar att djupekologin skiljer sig från andra miljöteoretiska perspektiv främst i hur den uppfattar människan i relation till naturen. Djupekologin är tydligt eko-centrerad

vilket innebär att den grundas på tanken att naturen har ett egenvärde och förkastar synen på en rankning där människor betraktar sig själva som överlägsna andra varelser (Jacob, 1994: 479-480). Enligt det djupekologiska synsättet är människan, precis som alla andra organismer, en oskiljaktig del av det naturliga kretsloppet (Devall & Sessions, 1985: 454). Andra principer som förordas är att människan måste bli medveten om sitt ohållbara agerande och driva igenom sociala-, ekonomiska-, och teknologiska förändringar (Drengson m.fl. 2011: 106). För att dessa förändringar ska bli möjliga måste vårt sätt att leva förändras så att vi sätter gränser för den ohämmade konsumtionen av jordens resurser och vårt mål måste bli att förbättra livskvalitén istället för att öka levnadsstandarden (Naess, 1997: 64-66).

3.2 Ekologisk modernisering

Ekologisk modernisering blev i slutet av 1980-talet en uppmärksammas teori då den bestrider att det finns motsättningar mellan ekonomisk tillväxt och miljöhänsyn. Några av de främsta förespråkarna för detta perspektiv, Joseph Huber och Martin Jänicke, belyste industrialismens möjligheter att motverka och lösa de miljöproblem som uppstått (Mol och Sonnenfeld, 2000: 4-7). Denna teoretiska ansats menar att miljöskydd skapas genom ekonomisk tillväxt, men också att ett ökat värnande om miljön kan verka som drivkraft och bidra till ekonomisk utveckling. Ett större hänsynstagande till miljön möjliggör satsningar och utveckling inom grön teknologi och andra nytänkande lösningar och därmed bidrar även ett värnande om miljön till modernisering och tillväxt (Lafferty, 2003: 446, 450) Enligt detta perspektiv betonas likaså att tekniska framsteg och att utvecklingen av ”grön” produktion kommer att leda till minskat användande av naturresurser och ökad effektivitet, vilket benämns som ”ekoeffektivitet” (Young, 2000: 20-24)

Detta perspektiv förordar således inga omvälvande samhällsliga förändringar utan menar att utvecklingen skall ske utifrån de sociala och institutionella strukturer och praktiker som redan existerar. Till skillnad från andra ekologiska teorier finns det inom detta perspektiv inget motstånd till marknaden och den höga levnadsstandard som symboliserar västvärldens industrialiserade samhällen (Connelly & Smith 2003: 5). Ekologisk modernism har en mycket positiv inställning till det moderna samhället som symboliserar västvärlden och menar att dagens miljöproblem främst beror på svag ekonomisk tillväxt och marknadsmisslyckanden i vissa delar av världen. Denna teoretiska åskådning har även en positiv inställning till globaliseringen som de menar bidrar till ekonomisk tillväxt och därmed även gynnar miljön (Lafferty, 2003: 446).

Ekologisk modernisering som teori symboliserar följaktligen en ökad tilltro till marknaden och företagen vilket innebär att staten blir mer decentraliserad och makten förflyttas till marknadsbaserade aktörer (Mol och Sonnenfeld, 2000: 6-7). Företagen ska alltså ta ett större ansvar för att utveckla ren teknologi och miljövänliga produkter medan statens roll minskar och blir främst att underlätta

för marknaden (Connelly & Smith 2003: 67–68). Enligt föreläsarna har detta teoretiska perspektiv vunnit inflytande eftersom det går att förena olika samhällsintressen och de intressen som tidigare ansetts oförenliga kan genom en integrerad miljöpolitik samverka och leda till en vinn-vinn situation (Hajer, 1996: 248-250).

3.3 Likheter och skillnader

För att kunna förtydliga vilka likheter och skillnader det finns mellan djupekologi och ekologisk moderniseringsteori använder jag mig av olika beskrivande begrepp. Dessa utgår från de olika teorierna och har delats in i kategorier för att visa på vilka områden dessa skiljer sig åt eller överensstämmer. Begreppen som används är uppdelade i fyra kategorier: *Problemuppfattning*, *Mål och riktlinjer*, *Implementering* samt *Styrmedel och Reglering*. Den första kategorin, *Problemuppfattning*, visar hur de olika miljöproblemen uppfattas och framställs. *Mål och riktlinjer* beskriver de lösningar och målsättningar som förespråkas. *Implementering* skildrar hur lösningarna skall uppnås och vilka strategier och åtgärder som förespråkas inom respektive teori. *Styrmedel och Reglering* visar vilka samhälleliga ingripanden som dessa teorier anses behöver göras. Kategoriseringen tar sin utgångspunkt i en tabell skapad av Björn Hassler (Hassler, 2005:221) men har anpassats och utvecklats utifrån de teorier som används i denna uppsats.

	<i>Djupekologi</i>	<i>Ekologisk modernisering</i>
Problemuppfattning	Ohållbart agerande/ Resursöverutnyttjande	Marknadsmislyckanden
	Antropocentriskt synsätt	Låg tillväxt
Mål och riktlinjer	Eko-centrering	Ekonomisk tillväxt
	Naturlig balans	Teknisk utveckling
Implementering	Djupgående samhällsreformer	Befintlig samhällsstruktur
	Ekologiskt ansvarstagande	Förebygga problem
Styrmedel och Reglering	Statlig styrning	Tilltro till marknaden Företagande

3.4 Operationalisering av begreppen

3.4.1 Problemuppfattning

Uppgångspunkten för de båda teorierna är en ökad medvetenhet kring miljö och de miljöproblem som uppstått under 1900-talet.

Djupekologi anser att det är vi människors agerande och överutnyttjande av jordens resurser som orsakat en ohållbar situation. Vårt agerande beror till stor del på att vi betraktar oss som överordnade andra arter och inte tar hänsyn till ekosystemets begränsningar. Denna uppfattning beskrivs vanligtvis som en antropocentrisk världsbild (Jacob, 1994: 480). Inom djupekologin betonas ojämlikheter mellan människor och naturen, men också människor emellan (Naess, 1997: 64).

Ekologisk moderniserings teori fokuserar mycket på den ekonomiska utvecklingens betydelse för miljön. Då ekonomisk tillväxt enligt ekologisk modernisering är en förutsättning för miljöskydd uppstår miljöproblem enligt detta synsätt på grund av marknadsmisslyckanden och lägre tillväxt i vissa länder (Mol & Sonnenfeld, 2000: 4-6).

3.4.2 Mål och riktlinjer

Enligt det djupekologiska perspektivet är målet att försöka återskapa en naturlig balans och jämvikt i jordens ekosystem. Fokus ligger på levnadssätt som överensstämmer med de naturliga förutsättningarna. Detta tankesätt beskrivs som eko-centriskt och syftar till det ansvar vi människor har gentemot jorden, djuren och andra människor. Ekologiskt ansvarstagande och rättvisare fördelning leder också till att ojämlikheter mellan länder och befolkningar jämnas ut (Naess, 1997: 64-65).

Inom det ekologisk modernistiska perspektivet anses ekonomisk tillväxt vara en förutsättning för ett fortsatt värnande om miljön, samtidigt som miljömedvetenhet även betraktas som en möjlighet till ekonomisk utveckling (Hajer, 1995: 31-32) Ekologisk moderniserings teori har en stark tilltro till forskning och teknologisk utveckling. Inom detta perspektiv förespråkas en omställning till grön produktion och gröna produkter (Young, 2000: 20).

3.4.3 Implementering

Enligt djupekologin krävs grundläggande samhällsförändringar som omfattar både sociala-, ekonomiska-, kulturella- och tekniska omställningar. Samhället i stort måste bli mindre resurskrävande och således krävs även förändrade attityder hos medborgarna (Luke, 2002).

Enligt det synsätt som ekologisk modernisering förespråkar krävs inga materiella uppoffringar eller genomgripande samhällsförändringar utan tanken är istället att använda sig av de strukturer och institutioner som redan finns. Stort fokus ligger på att använda sig av marknadsmekanismer och ekonomiska incitament för att åstadkomma skillnad (Hajer, 1995: 31-32).

3.4.4 Styrmedel och Reglering

Förespråkare för djupekologi anser att vissa policyförändringar är nödvändiga för att begränsa befolkningsökningen och öka den biologiska mångfalden. För detta krävs en stark stat som kan kontrollera och sätta upp gränser för de mänskliga aktiviteter som påverkar naturen negativt. Inom detta tankesätt är viktigt att skydda de ännu orörda naturområdena (Jacob, 1994: 480)

Ekologisk modernisering fokuserar främst på miljöproblem på nationell nivå och utgår ifrån hur utvecklade industriländer ska få bukt med problem (Mol &

Sonnenfeld, 2000: 5-6). Detta perspektiv är inriktat på lösningar och förebyggande åtgärder, det vill säga hur vi i framtiden kan använda teknik och bättre kunskap för att förhindra de problem vi idag tacklas med.

Globaliseringen betraktas som positiv och makten förflyttas delvis från staten till marknadsbaserade aktörer då dessa betraktas som de som främst kan lösa problemen (Young, 2000: 23).

3.5 Carters teori om gröna partier

Neil Carter har intresserat sig för att beskriva varför partier väljer att anamma en politik som fokuserar på miljön, trots motsättningarna mellan miljöhänsyn och de höger- och vänsterpolitiska ideologierna (Carter 2007: 127). Således syftar hans teori till att förklara de förändringar som skett på senare år, då miljöfrågan blivit en alltmer prioriterad fråga. Carter menar att den förändring som skett delvis beror på den ökade uppmärksamheten kring miljöproblemen (Carter, 2007: 138). Inget parti har längre råd att ignorera miljöfrågan relevans då medelklassen och antal högutbildade ökat, vilka räknas till de samhällsgrupper som i störst utsträckning stödjer miljöfrågan (Carter, 2007: 112). Trots att miljöintresset kan variera beroende på de ekonomiska fluktuationerna i samhället, menar Carter att människor i Skandinavien har ett särskilt intresse för miljöpolitiken på grund av vår närhet till naturen och utformningen av vårt politiska system. Studier tyder på att flerpartisystem och politisk konkurrens gynnar utvecklingen av politiska miljöprogram samt att bildandet av gröna partier manar andra partier att utveckla miljöpolitiska strategier. Gröna partiets framsteg i att uppmärksamma miljöfrågan och åstadkomma policyförändringar på dessa områden är således bevis på deras framgång både som visseblåsare och politisk faktor. Samtidigt menar Carter att de gröna, tidigare radikala, partierna har anpassats sig och inkorporerats in i det politiska systemet (Carter, 2007: 139).

4 Metod

I detta kapitel redogör jag för mina metodologiska överväganden och motiverar den metod jag valt att använda mig av för att besvara min frågeställning. De val som gjorts baseras på såväl teoretiska utgångspunkter som metodologiska reflektioner. I denna del presenteras även mitt material och materiella avgränsningar.

4.1 Val av metod

Den metod som har använts för att besvara uppsatsens frågeställning vilar på valet av djupekologi och ekologisk modernisering som teoretisk utgångspunkt. Utifrån dessa teorier har partiprogram från de båda partierna granskats. Ur ett metodologiskt synsätt gällde det alltså att försöka förstå vilka underliggande faktorer som förmedlats via tal och skrift samt vilka idéer eller föreställningar som motiverat dessa diskurser. Metoden som har använts i den här uppsatsen är en kvalitativ textanalys av utarbetade och beskriven av Pär Widén (Widén, 2009). Textanalys lämpade sig väl då det genom att studera texter går att blottlägga underliggande strukturer och budskap som på ett medvetet eller omedvetet sätt förmedlas via texten (Persson, 2006: 35).

Att begränsa mig till textanalys som metod och därmed välja bort andra tänkbara metoder som exempelvis kvalitativa intervjuer var ett medvetet val för att försäkra mig om att det material som analyseras överensstämmer med den faktiska politiken. En risk vid personintervjuer är att frågorna som ställs blir ledande eller att respondenterna låter enskilda personliga perspektiv lysa igenom vilket gör det svårt att avgöra vad som är personliga åsikter och faktiska policyer utformade av partierna (Teorell och Svensson, 2007: 89). Jag ansåg även att en risk med de kvalitativa intervjuerna var att missa relevant information, främst med tanke på tidsaspekten i uppsatsen och syftet att undersöka förändring över tid.

Den analysmodellen som använts och de kriterier jag valde att undersöka texten utifrån presenteras närmre i följande avsnitt. I analysen undersöks materialet utifrån de kriterier som utarbetats och exempel från texten lyfts fram i citatform för att visa på vilka ord, argument och uttryck som används.

4.2 Kvalitativ textanalys

En kvalitativ textanalys syftar till att identifiera idéer som skriftligen uttrycks av en eller flera avsändare. Den utgår således från en hermeneutisk ansats där målet blir att tolka och förklara vad som förmedlas via texten. Pär Widén menar att hermeneutiken handlar om "[...] att läsa, förstå och skapa mening ur texter, antingen med fokus på textförfattarens avsikt eller en läsares tolkning av samma text" (Widén, 2009: 138). Att tolka texter kan även beskrivas som ett sätt att försöka förstå dem och vad de betyder (Teorell & Svensson, 2007: 99).

Widén presenterar tre tolkningsdimensioner som kommer att vara utgångspunkter för den här uppsatsen. Den första dimensionen är en granskning av upphovsmännen till den aktuella texten genom att analysera texten närmare. Syftet är att ta reda på vilka innebörder som författaren till texten velat förmedla (Widén, 2009: 138-139). Den andra dimensionen som Widén presenterar fokuserar mer på textens form och innehåll. Här hamnar textens språk och innehåll i centrum, till skillnad från den förra dimensionen som fokuserar på författarna till själva texten. Genom att analysera textens språkliga uppbyggnad, begrepp och terminologi får vi en djupare förståelse för textens innehåll och hur den möjligtvis förändrats över tid och vad det innebär (Widén, 2009: 138-139). Den tredje och sista tolkningsdimensionen som Widén beskriver tolkar texterna ur en mer samhällelig kontext och har således ett bredare fokus. Denna dimension beskrivs som ett sätt att granska texten i relation till andra sammanhang och företeelser. Syftet med denna tolkningsdimension är att öka insikterna om olika samhällsaspekter samt vilken typ av normer, idéer och värderingar som förmedlas (Widén, 2009: 139-140).

Den första dimensionen blir i min uppsats ett sätt att tolka de olika aktörernas, i det här fallet partiernas, strategier. Den andra dimensionen bidrar till att förtydliga vilka åsikter och ideologiska uppfattningar som framträder i materialet. Denna tolkningsdimension blir särskilt viktig i min uppsats då jag vill undersöka vilka teoretiska ansatser som återspeglas i partiprogrammen. Den tredje dimensionen möjliggör en tolkning av texterna ur ett bredare perspektiv och således förtydligar denna aspekt även de politiska idéer som framhävs i relation till miljöfrågan.

4.3 Material

Det material som jag använt mig av i den här uppsatsens består av officiella partiprogrammen från Miljöpartiet respektive Centerpartiet. Partierna och deras politik står således i centrum vilket är kännetecknade för en aktörscentrerad studie (Esaiasson m.fl, 2012: 218-219).

Jag använder mig av partiprogram vilket betyder att det som analyseras är empiriskt primärmaterial från de båda partierna. Detta material kan klassificeras som politiska texter och studier som av sådana texter passar bra då målet är att öka förståelsen för politiken och de politiska besluten (Widén, 2009: 141). Materialet som används i analysen är publicerade vid olika tidpunkter, detta för att kunna

undersöka huruvida partiernas miljöpolicyers förändrats över tid eller inte och dels för att undersöka om partierna influerat varandra i enlighet med Carters teori.

4.3.1 Källkritik

Gällande materialinsamlingen är det viktigt att reflektera och problematisera kring det material som används. Esaiasson m.fl. betonar att materialinsamlingen bör styras av vissa kriterier och riktlinjer för att försäkra att materialet som används är äkta, oberoende, inte tillrättalagt eller färgat och publicerat i samband med att den företeelse som beskrivs ägde rum (Esaiasson m.fl, 2007: 314). Genom att ha dessa kriterier som utgångspunkt för att kritiskt bedöma det material jag använt mig av ökar trovärdigheten för analysen och studien i helhet.

Genom att använda mig av partiernas partiprogram kan jag vara säker på att materialet är äkta, aktuellt och inte färgat av tillfälliga utomstående händelser. Kravet på oberoende är svårt att upprätthålla då syftet med dessa dokument är att förmedla partiernas ståndpunkter i olika frågor. Eftersom min undersökning syftar till att undersöka vilka miljöideologiska tankesätt som tar sig i uttryck hos dessa partier blir kravet på oberoende material något mindre betydelsefullt.

4.3.2 Urval och avgränsning

För att avgränsa min uppsats har jag valt att undersöka miljöpolicyers hos två av Sveriges riksdagspartier. Materialet är publicerat av respektive parti under skilda tidsperioder. Materialvalet har gjorts utifrån relevans och representation, det vill säga hur väl materialet förmedlar varje partis miljöpolitiska ståndpunkter. Jag har använt mig av sådant material som Teorell och Svensson benämner ”existerande källor”, det vill säga redan befintlig information (Teorell & Svensson, 2007: 87). Materialet är publikt och finns lättillgänglig på de bägge partiernas hemsidor.

Det hade även varit möjligt att använda till exempel tidningsartiklar och pressmeddelanden. Jag valde dock att inte göra det med tanke på att den bild som förmedlas av de politiska partiernas miljöpolitik ofta relaterar till en, i stunden, aktuell fråga. Det är således svårt att få en helhetsbild av den miljöpolitik partierna förordar endast genom att granska sådant material, då deras ställningstagande i en viss fråga inte behöver vara representativt för andra liknande fall.

4.4 Problem med metodval

Ett huvudkrav för vetenskapliga studier är en hög grad av intersubjektivitet. Med det menas i princip att en forskare skall kunna upprepa en annan forskares tillvägagångssätt och slutligen uppnå samma resultat (Bergström & Boréus, 2007, s.54-55). I textanalytiska studier och undersökningar, då analysen till stor del

bygger på forskarens tolkningar, kan detta anses som ett försvårande faktum. Jag är medveten om denna problematik och kommer i min analys att motivera mina val, resonemang och argument för att få så stor transparens som möjligt och för att på så sätt även förtydliga vad som utgör mina egna tolkningar och vad som är väl grundade argument.

Som beskrivet i förgående avsnitt vore det möjligt att utföra en liknande studie med hjälp av intervjumethodik där utvalda politiker skulle få uttala sig om partiets miljöpolitiska ståndpunkter. Fördelen med denna metod skulle vara möjligheten att belysa de områden som jag tror är mest relevanta och som tydligast överensstämmer med antingen det djupekologiska eller ekologiskt modernistiska synsättet. Intervjuer är även användbart då det går att få reda på vad som diskuterats innan beslut tas och resulterar i olika policyers (Teorell & Svensson, 2007: 89). Jag ansåg dock att den kvalitativa textanalysen var ett intressant redskap att använda mig av då miljöpolitiska ståndpunkter och strategier kan förmedlas på olika sätt och då denna metod möjliggör en granskning om vilka idéer som förmedlas även när de inte uttrycks explicit i texten (Widén, 2009: 138).

5 Analys

I analysen kommer materialet att granskas utifrån de teorierna och de kategoriseringar som redogjordes för i uppsatsens teoridel. Granskningarna kommer att ske utifrån de olika dimensioner som Widén presenterade; (1) granskning av avsändarna bakom texten, (2) granskning av textens språkliga form och innehåll, och (3) en granskning av texten ur ett bredare, mer samhälleligt, perspektiv. Materialet som analyseras är från olika tidpunkter, närmare bestämt Miljöpartiets partiprogram från år 2005 och 2013, samt Centerpartiets partiprogram från år 2001 och 2013. Detta görs för att förtydliga huruvida partiernas ändrat sina ställningstagande och åsikter över tid eller inte.

5.1 Miljöpartiets miljöpolicy

5.1.1 Problemuppfattning

Miljöpartiets partiprogram från 2005 inleds med en förklaring till vad de menar är grön ideologi. Det märks tydligt att miljön har en central betydelse och att partiets fokus handlar om att belysa dess betydelse inom politiken. Dagen miljöproblem beskrivs främst som en konsekvens av en ohållbar användning av jordens resurser vilket framkommer av citatet nedan:

“I dag förstör vi vår enda jord. Den biologiska mångfalden och den genetiska variationen minskar i ökande takt. Förutsättningarna för framtida liv slås ut genom ökad miljöförstöring. Mot bättre vetande använder vi mer och mer av fossila bränslen på ett sätt som förändrar klimatet och möjligheterna för liv på jorden dramatiskt. Kampen om våra gemensamma och krympande naturresurser hårdnar.” – (MP, 2005: 4)

Vår moderna livsstil har gjort så att människor inte lever efter de spelregler som naturen satt upp och därmed har även den naturliga balansen rubbats (MP, 2005: 19). Ord som solidaritet upprepas i partiprogrammet för att betona den ojämlika resursanvändningen och människors i den ekonomiskt starka delen av världen ansvarslösa agerande gentemot andra människor och djur (MP, 2005: 3). Partiprogrammet förmedlar en relativ krass syn på dagens ekonomiska förhållanden som beskrivs som:

”Jakten efter ständig materiell tillväxt, kortsiktiga vinstintressen och en överdriven konsumtion har lett till att vi står på tröskeln till en ekologisk katastrof.” – s. 20

Med denna beskrivning av det som skapat dagens miljöproblem är det även tydligt att Miljöpartiet betraktar problemen som akuta och att det beteende som beskrivs måste förändras.

I partiprogrammet som publicerades under våren 2013 beskrivs fortfarande livsstilen i de industrialiserade länderna vara den främsta anledningen till de miljöproblem vi idag upplever runt om i världen.

”Vår livsstil i Sverige och andra ekonomiskt starka länder ger upphov till miljöeffekter långt utanför våra länders gränser.” – (MP, 2013e: 13)

På ett tydligt sätt förklaras det i citatet ovan att det är en överexploatering av de naturliga resurserna som orsakat dessa problem, samtidigt som detta lett till välstånd i vissa delar av världen. Miljöproblemen anses således vara en fråga om ojämlig fördelning där vissa länder med stark ekonomisk tillväxt under en längre tid använt en allt för stor del av jordens resurser vilket skapat problem långt bortom dessa länders gränser (MP, 2013e: 13).

Sättet på vilket dagens miljörelaterade problem beskrivs överensstämmer till stor del med de tankar som presenteras av det djupekologiska perspektivet. Där betonas ojämlikheter i samhället och precis som Miljöpartiet beskriver i sitt partiprogram syftar det till orättvisor mellan oss människor såväl som mellan dagens samhälle och djur och natur (Jacob, 1994: 479-480). Den främsta orsaken till de problem vi idag upplever beskrivs som ett överutnyttjande av de naturliga resurserna. Inom det djupekologiska perspektivet menas det, precis som Miljöpartiet gör, att vi inte har tagit hänsyn till jordens begränsningar vilket kommer att drabba oss, kommande generationer och andra levande varelser (Luke, 2002). Vad gäller problemuppfattning skiljer sig de tankar som presenteras av partiprogrammet mycket från vad som belyses av det ekonomiska modernistiska perspektivet. Där betonas dålig ekonomisk tillväxt i vissa länder medan Miljöpartiet snarare menar att det är den snabba ekonomiska utvecklingen i västvärlden och industrialisering som lett till den situation vi idag befinner oss i.

5.1.2 Mål och riktlinjer

I Miljöpartiets partiprogram från 2005 märks en stark tilltro till folkliga och sociala rörelser som ett sätt att åstadkomma förändringar. Detta kan härledas till deras egen historia om hur de blev ett politiskt parti. Som en lösning till de miljöproblem som idag upplevs upprepas vikten av att vi människor känner att vi tillsammans kan förändra och att vi tar vårt ansvar gentemot naturen, andra arter och kommande generationer, vilket citatet nedan är ett exempel på.

”Människor över hela världen reser sig i krav på förändring och finner sätt att lösa de problem som vid en första anblick kan synas olösliga.” – (MP, 2005: 4)

Då den moderna livsstilen i rika länder beskrivs som en orsak till dagens miljöproblem menar Miljöpartiet att det är viktigt att vi förändrar våra levnadsvanor och tar ansvar för att både tänka och agera utifrån ett långsiktigt

perspektiv. När det talas om målsättningar och sätt att uppnå förändring betonas även utbildning och forskning. Det grundar sig i tanken om att människor i olika sociala sammanslutningar har möjlighet att skapa förändringar och att det inte räcker med enbart politiska styrmedel utan att attityderna måste förändras i grunden (MP, 2005: 12).

Även i det senare partiprogrammet framhävs det att det krävs en jämnare fördelning tillsammans med en effektivare hushållning av de naturliga resurserna (MP 2013e: 13). Den gröna kretsloppstanken är fortfarande närvarande vilken bygger på tankar om långsiktighet och jämn resursfördelning som inte belastar ekosystemet (MP, 2013e: 14). Det talas fortfarande om människors ansvar och vår möjlighet att påverka utvecklingen och här betonas även Sveriges roll som förebild inom miljöpolitiken på ett annat sätt än tidigare.

”Sverige ska ha en pådrivande roll i internationella klimatförhandlingar och utveckla klimatsamarbetet mellan länder, samtidigt som vi visar solidaritet i handling genom kraftfullt stöd till fattigare länder.” – (MP, 2013e: 15)

Perspektivet har således breddats och på ett flertal ställen talas det betydligt mer om miljöpolitiken ur ett internationellt perspektiv. Trots den starka tilltron på enskilda människor och sociala sammanslutningar av olika slag har internationella organisationer och förhandlingar mellan stora aktörer fått större utrymme i Miljöpartiets nya partiprogram (MP 2013e: 14). Det går således att ana en svag skiftning från det folkliga till det mer storpolitiska.

Miljöpartiet och det djupekologiska perspektivet föddes ur samma tankar och under samma period. Det visar sig både i hur de uppfattar problemen men även på vilket sätt de redogör för åtgärder och målsättningar. På ett liknande sätt beskriver de vilka samhällsförändringar som krävs samt vad som bör vara våra riktlinjer. På senare år går det dock att skönja en viss förskjutning från eko-centerismen, som är det djupekologiska perspektivets huvudmålsättning till tankar som överensstämmer med konceptet hållbar utveckling och som internationellt sett länge varit en prioritering inom miljöpolitiken och som delar många idéer med ekologisk moderniserings teori.

5.1.3 Implementering

Miljöpartiet har länge varit för en stark decentralisering. De vill att besluten och makten ska ligga så nära invånarna som möjligt. Detta för att alla människor ska känna sig delaktiga och därmed ta större ansvar för sitt agerande, vilket beskrivs nedan.

“Ansvar vilar också på individen och dennes egen insats. Vårt synsätt är att individen och individer i samspel ska utgöra grunden för samhällsbygget.” – (MP, 2005: 6)

De samhällsreformer som förespråkas syftar således till att stärka medborgarnas inflytande i politiken och den demokratiska kontrollen. Detta framhävs även när det talas om EU som Miljöpartiet är mycket kritiska till. I partiprogrammet från

2005 står det uttryckligen att de vill att Sverige ska lämna EU-samarbetet, även om de är positiva till mellanstatligt samarbete inom vissa områden (MP, 2005: 7). Miljöpartiet förordar även att de ekonomiska strukturerna ska förändras i grunden och formas efter ekologiska principer.

I det nya partiprogrammet har vissa ståndpunkter förändrats. Deras starka avståndstagande till EU-medlemskapet har minskat, även om de fortfarande förespråkar förändringar av själva samarbetet. Samtidigt som de vill begränsa EU:s makt menar de att EU:s inflytande kan användas för att åstadkomma förändringar inom miljöområdet i ett flertal länder, vilket de ser som positivt (MP, 2013e: 33-34). Partiprogrammet presenterar alltså idén om en ny ekonomisk politik. Miljöpartiet menar att de ekonomiska strukturerna behöver förändras och anpassas efter naturen och de begränsningar den representerar.

”Ständig ekonomisk tillväxt i traditionell bemärkelse är inte möjlig på en planet med begränsade resurser.” – (MP, 2013e: 18)

Förändringar av den ekonomiska politiken kräver i sin tur förändringar inom en rad andra samhällsområden som alla ska ställas om för att överensstämja med ett ekologiskt hänsynstagande.

Detta synsätt skiljer sig från det ekologiska modernistiska perspektivet som tydligt förespråkar ekonomisk tillväxt som ett sätt att komma till bukt med miljöproblem. Samtidigt betonas det att all ekonomisk tillväxt inte är negativ, men att den traditionella tillväxten bör förändras så att den istället grundas på grön produktion och gröna tjänster (MP, 2013e: 19). Att använda sig av ny teknik och gröna produktionstekniker överensstämmer desto mer med de tankar som presenteras av det ekologiska modernistiska perspektivet, samtidigt som det skiljer sig från djupekologismen som menar att förändringarna måste vara verka mer djupgående. I och med Miljöpartiets kritiska inställning till EU och andra mäktiga internationella organisationer har minskat går det även där att se en viss förskjutning från det djupekologiska perspektivet mot det som snarare betonas inom ekologisk moderniseringsteori. Där anses det som viktigt att bevara de strukturer som finns idag, men att förändra dessa så att de blir bättre på att hantera miljöproblemen.

5.1.4 Styrmedel och Reglering

För att åstadkomma de nödvändiga förändringarna som nämns i partiprogrammet menar Miljöpartiet att det behövs både ökad politisk och ekonomisk styrning samt skärpa lagar inom vissa områden.

”Miljöskatter, miljöavgifter, handel med utsläppsrätter, panter, återlämningspremier, miljöstödd och subventioner är exempel på ekonomiska styrmedel som vi vill använda i hög omfattning i omställningen av samhället.” – (MP, 2005: 20)

Samtidigt som de uttryckligen skriver att en ny ekonomisk politik är nödvändig för att åstadkomma en ekologisk omställning menar de att det går att använda vissa av de ekonomiska strukturer som redan finns i dagens samhälle. De ska dock

användas på ett annat sätt för att tydligare främja miljövänliga val. Trots Miljöpartiets kritiska inställning till EU-samarbetet skriver de i partiprogrammet att de inte är emot överstatligt samarbete inom vissa områden:

“Vi kan tänka oss överstatliga beslut angående miljöskyddande åtgärder så som hantering av gränsöverskridande miljöföreningar, skydd för hotade arter och biotoper samt miniminormer för gränsvärden i utsläpp, natur och mat.”(MP, 2005:7)

Samtidigt betonas det även i partiprogrammet att ny, grön teknik möjliggör de förändringar i vår livsstil som är positiva för miljön (MP, 2005: 4). Även här har staten en viktig roll att se till så innovationer inom miljöteknik kommer samhället till nytta. Med statlig hjälp är det även möjligt att påverka produktionssätten så att det som är skadligt för miljön blir dyrare, medan de produkter och produktionssätt som inte påverkar miljön negativt blir billigare (MP, 2005: 20).

Miljöpartiet menar även idag att det krävs en starkare politisk styrning för att hänsynstagandet till miljön ska bli påtagligt inom flera områden. Marknaden ska till viss del regleras genom ingripanden från staten vilket kommer att leda till en stabilitet som gynnar såväl människor som djur och miljön (MP, 2013e: 19). I det nya partiprogrammet påpekas det att den offentliga sektorn är alltför marknads- och tillväxt beroende, samtidigt som de betonar att även näringslivet behöver anpassas till att bli mer ekologiskt hållbart (MP, 2013e: 20).

Detta tankesätt överensstämmer med djupekologin som i motsats till ekologisk modernism menar att det behövs statlig styrning för att garantera miljöhänsyn. Samtidigt är de åtgärder som föreslås inte lika radikala som de som förespråkas inom djupekologin. Miljöpartiets strategi att blanda statlig styrning samt tilltro till den nya tekniken och att tydligare använda sig av de marknadsmekanismer som finns redan idag blir således en kompromiss mellan strategier som förespråkas inom djupekologin och ekologisk modernisering.

5.2 Centerpartiets miljöpolicy

5.2.1 Problemuppfattning

Det är tydligt att miljöpolitiken blivit en allt viktigare fråga för Centerpartiet och detta område ges betydligt större utrymme i partiprogrammet från i år till skillnad från 2001. I det förra partiprogrammet beskrevs miljöproblemen följande:

”Västvärldens välstånd och livsstil har i stor utsträckning byggt på förbrukning av ändliga naturresurser och kortsiktig exploatering. Denna strävan har också inneburit en rovdrift på resurser i andra delar av världen.” (Centerpartiet 2001: 29)

Av detta citat går det att utläsa det som Centerpartiet framställer som kärnan till miljöproblemen. Centerpartiet och MP har således en liknande problemuppfattning då de menar att det är främst en alltför stor användning av jordens naturliga resurser som resulterat i dagens problem. Det betonas även här

att det är främst i västvärlden som detta ohållbara resursanvändande har ägt rum men som även fått konsekvenser i andra delar av världen (Centerpartiet 2001: 20-21). Att betona resursanvändandets negativa konsekvenser för miljön är främst något som påminner om det djupekologiska perspektivets grundsyn som till skillnad från ekologisk modernisering betonar vårt ansvar och vårt agerande.

Även i det senare partiprogrammet presenteras problemen med den kortsiktiga synen på miljön som vi så länge har haft. Här beskrivs även klimathotet och de faror som de globala klimatförändringarna representerar:

”Klimatförändringarna är det största miljöhotet mänskligheten känner. Dess konsekvenser riskerar att underminera frihet och välfärd för kommande generationer. Snabba, konkreta åtgärder för klimatet lönar sig, medan passivitet kommer att bli extremt kostsamt.” – (Centerpartiet, 2013c: 8)

Samtidigt som både Miljöpartiet och Centern beskriver problemen på liknande sätt gör de det med två olika fokus. Centern fokuserar på att definiera problemen utifrån människors synsätt och beskriver främst de problem som i första hand drabbar människor. Detta går emot de djupekologiska idéerna som uppfattar det antropocentriska synsättet som en anledning till att vi inte tagit vårt ansvar gentemot djur och natur (Jacob, 1994: 480). Som återges av citatet ovan lägger Centern stor vikt vid de ekonomiska följderna av ökade miljöproblem. Detta stämmer överens med det ekologiskt modernistiska perspektivet som fokuserar mycket på den ekonomiska aspekten av miljöproblemen. I partiprogrammet framgår även att Centern i samstämmighet med den ekologiskt modernistiska teorin anser att det krävs ekonomiskt bistånd till fattigare länder för att upprätta bättre miljöskydd i dessa länder (Centerpartiet 2013c: 9).

5.2.2 Mål och riktlinjer

Målet för Centerns politik som det beskrevs 2001 var att skapa god livskvalitet för oss människor, vilket i sig kräver en bra miljö och ett fungerande kretslopp (Centerpartiet 2001: 3, 9). Då vi drabbas på flera olika sätt om den naturliga balansen rubbas menar Centern att det är viktigt att vända den utveckling som varit;

”Det är nödvändigt att använda naturresurser mycket mer effektivt för att ekonomisk tillväxt ska vara möjlig och samtidigt skapa lika möjligheter för alla människor på jorden. Forskning, ny teknik och ett miljöklokt beteende blir nödvändiga redskap för att forma en hållbar utveckling.” – (Centerpartiet 2001: 21)

Även dessa tankar går att tolka utifrån ett mänskocentrerat perspektiv då det är främst när miljöproblemen riskerar att förstöra vår livsmiljö och på så sätt riskerar vårt välbefinnande som de behövs åtgärdas. När det sedan talas om riktlinjer är tillvaratagandet av tekniska innovationer och ny teknik en central del av Centerpartiets strategi inom miljöpolitiken. Både i det gamla och nya partiprogrammet förespråkas en tilltro till tekniska lösningar och möjligheten att skapa grön tillväxt med hjälp av miljövänliga produkter (Centerpartiet 2001: 8).

Till skillnad från MP anser inte Centern att det ekonomiska systemet bör förändras, utan deras målsättning är att använda sig av marknadsekonomiska mekanismer för att förbättra miljöskyddet vilket märks tydligt med följande citat:

”Vi behöver sätta ett ekonomiskt värde på vårt naturkapital och på miljön.” –
(Centerpartiet, 2001: 12)

Tanken så som det beskrivs i citatet är att använda sig av marknadsekonomiska krafter och en fortsatt tillväxt men att anpassa båda dessa begrepp utifrån en tanke om hållbarhet. Centerpartiets överhängande mål kan i mångt och mycket sammanfattas med begreppet hållbar utveckling. Detta märks inte minst då partiprogrammet från 2013 har namnet ”En hållbar framtid” (Centerpartiet 2013c). Begreppet hållbar utveckling innebär att ekonomisk tillväxt skall ske på vissa grunder för att även gynna den ekologiska och sociala utvecklingen. Tanken är sålunda att förena en framtida utveckling med miljöhänsyn (Baker, 2006, s. 21-22). Konceptet om hållbar utveckling och ekologisk modernisering är lika på så sätt att de inte förespråkar djupgående samhällsreformer på samma sätt som djupekologin, utan istället vill förbättra och förstärka de anpassningar efter miljön som redan gjorts eller på väg att göras med de strukturer som redan finns i samhället (Connelly & Smith, 2003: 66-68).

5.2.3 Implementering

Precis som MP är Centern för en stark decentralisering. De menar att ett decentraliserat samhälle ger invånarna större frihet och stärker demokratin. De anser även att decentralisering ger den ökade flexibilitet som behövs i dagens samhälle för att möta de utmaningar som vi står inför. Att sprida makten och resurserna går hand i hand med utvecklingen av kunskapsbaserade näringar, informationsbaserade innovationer och ökad globalisering. Således blir decentraliseringen en central del för att anpassa samhället utifrån de ekologiska principerna och etablera en hållbar utveckling (Centerpartiet 2001: 8-9).

På grund av deras motstånd till att förflytta makten från en regional nivå till överstatliga organisationer har de en något försiktig inställning gentemot EU. I det förra partiprogrammet uttrycktes deras önskan att förändra EU (Centerpartiet 2001: 15-16), och i det nya partiprogrammet specificeras det att de vill fördjupa samarbetet inom bland annat klimatpolitiken men begränsa den inom andra områden. De anser dock att Förenta Nationerna (FN) bör vara det organ som i första hand handskas med de globala miljö- och klimatproblemen (Centerpartiet, 2013c: 20-21).

I partiprogrammet från 2001 talas det om en social marknadsekonomi som underlättar för en ekonomisk tillväxt samtidigt som den med starka institutioner garanterar att vissa regler gällande miljön upprätthålls. Den strategi som främst förespråkas är att låta det verkliga priset för negativa effekter återspeglas i priset, och på så sätt upprätta bättre miljöskydd (Centerpartiet, 2001: 18). Även i det senare partiprogrammet är det tydligt att Centern vill använda sig av

marknadsekonomiska mekanismer för att både garantera en ekonomisk tillväxt och en grön omställning av samhället (Centerpartiet 2013c: 8-9).

På det sätt vilket Centern förordar ekonomiska mekanismer för att få bukt med miljö- och klimatproblemen stämmer väl överens med det ekologiskt modernistiska perspektivets tankar. Det är även en punkt där Miljöpartiet och Centern skiljer sig åt. Trots att de båda förespråkar decentraliserat styre, har de olika åsikter om den ekonomiska tillväxtens betydelse för att åstadkomma förändring inom miljöpolitiken.

5.2.4 Styrmedel och Reglering

Viljan att decentralisera samhället härstammar från tankarna om den enskilda individens frihet och önskan att stärka demokratin i samhället. Centerpartiet är ett uttalat liberalt parti som med hjälp av marknadsekonomiska medel vill verka för decentralisering vilket de i sin tur anser kommer ha positiva effekter på miljön. Samtidigt som de förespråkar starkare lokalbestämmande, har de en positiv inställning till globaliseringen som de menar kommer att bidra till en rättvisare fördelning och ökat välstånd i andra delar av världen. Genom att öka tillväxten i fattigare länder kommer detta bidra till att möjligheterna att upprätta en hållbar utveckling ökar (Centerpartiet, 2013c: 9)

Både i det gamla och nya partiprogrammet tar Centern ett tydligt avståndstagande från planekonomi och statliga styrning av marknaden. Statens roll bör främst vara att garantera människors grundläggande rättigheter medan andra aktörers, så som privata företag, internationella organisationer samt forsknings- och utbildningsbaserade näringar betonas i allt högre grad när det talas om miljöfrågan (Centerpartiet, 2013c: 15). De menar att framgången i att upprätta bättre miljöskydd ligger i att förena marknadsekonomi och ett hänsynstagande till miljön:

”Vi är ett av få gröna, miljöorienterade partier i världen som aldrig förordat en planekonomisk agenda. Vi tror på att kombinera miljöansvar med tilltro till teknikens och utvecklingens kraft.” – (Centerpartiet 2013c: 8)

Samtidigt som det betonas att miljöproblemen är akuta har Centern en kritisk inställning till samhällsomstörtande reformer. De anser att snabba reformer kan leda till otrygghet och de vill istället att de förändringar som görs skall ske utifrån ett långsiktighetstänkande (Centerpartiet 2001: 21-22). När ansvarstagande diskuteras görs det med fokus på kommande generationer. Det betyder att den politik som förs främst innefattar långsiktiga lösningar då en omställning till ett hållbart samhälle skett inom alla områden i samhället (Centerpartiet 2013c: 8)

I citatet ovan och i partiprogrammet är det tydligt att Centern delar de mest väsentliga tankarna kring styrning och reglering med det ekologiskt modernistiska perspektivet. Deras idéer överensstämmer när det gäller såväl synen på globaliseringen, som på tekniken och olika aktörers betydelse. Det är således inom detta område som Centerpartiet och Miljöpartiet skiljer sig som mest.

6 Jämförelse och diskussion

I analysen har Miljöpartiets och Centerpartiets partiprogram från 2005 och 2013 respektive 2001 och 2013 granskats och tolkats utifrån de teoretiska perspektiven om djupekologi och ekologisk modernisering. Efter en klassificering av nyckelbegrepp inom de båda teorierna har partiprogrammen och de ståndpunkter som förts fram både kategoriserats och jämförts.

Analysen visar att Miljöpartiet och Centerpartiet har en liknande problemuppfattning där betoning görs på ohållbar resursanvändning och ett kortsiktigt tänkande kring våra levnadsvanor. Resursöverutnyttjandet är något som betonas främst inom djupekologin och således går det att se tydliga likheter mellan de båda partierna och detta teoretiska perspektiv. I analysen framkom det även att de båda partierna presenterar vissa skillnader så som ett eko-centrerat respektive människocentrerat synsätt, vilket tyder på att det ändå finns vissa skillnader mellan de båda partiernas problemuppfattning.

I analysen går det att uttyda att Miljöpartiet och Centerpartiet även har vissa målsättningar och riktlinjer gemensamt trots att de förordar förändringar och reformer i olika utsträckningar. Båda menar att vi måste minska vår resursförbrukning, men medan Miljöpartiet framhäver att detta bör ske genom gemensamt ansvarstagande och jämnare fördelning betonar Centerpartiet framtida teknologi som ett sätt att effektivisera och minska användningen. I analysen märktes det således att detta är ett område där det finns skillnader mellan partierna, precis som mellan teorierna djupekologi och ekologisk modernisering, även om Miljöpartiet i det senare partiprogrammet även betonar forskning och utveckling inom miljöteknik som en målsättning.

Miljöpartiet förespråkar sedan länge i enlighet med djupekologi stora samhällsreformer inom flera områden så som ekonomi, internationella samarbeten och fördelning av makt och resurser. I analysen märks det dock en svag skiftning på senare år då de deras krav på stora förändringar tonats ner till förmån för andra typer av lösningar som främst förespråkas av ekologisk moderniseringsteori. Även de implementeringar som föreslås av Centerpartiet kan härledas till denna teori där fokus ligger på att använda befintliga samhällsstrukturer och ekonomiska institutioner. Analysen visar alltså skillnader mellan de båda partierna, även om vissa av dessa minskat på senare år.

I analysen går det att uttyda att det område där Miljöpartiet och Centerpartiet skiljer sig som mest är gällande styrmedel och reglering. Miljöpartiet förordar i enighet med djupekologi en i viss utsträckning ökad statlig styrning och kontroll över marknaden medan Centerpartiet är starka företrädare för en fri marknad och marknadsbaserade aktörer. Detta kan tolkas som att Miljöpartiets partiprogram på denna punkt främst överensstämmer med djupekologin medan Centerpartiets program i synnerhet delar sina uppfattningar med det ekologiska modernistiska perspektivet.

Analysen visar upp såväl skillnader som likheter mellan partierna. Det går även att uttyda en viss förändring över tid mellan de olika partiprogrammen från respektive parti. De skillnader som framträder i analysen berör främst

Miljöpartiets uppfattning när det gäller tilltron till ny miljövänlig teknik, ekonomisk tillväxt samt möjligheten att skapa en hållbar utveckling. I det senaste partiprogrammet visar analysen att Miljöpartiet i viss mån talar allt mer om principer och strategier som förespråkas av ekologisk modernisering, till skillnad från det förra partiprogrammet där det djupekologiska tankesättet framträdde tydligare. Denna förändring beskrivs av Carter som en konsekvens av de gröna partiernas anpassning till det politiska systemet och deras omställning från radikala folkrörelser till trovärdiga regeringsalternativ (Carter, 2007: 141). Att de båda teorierna återspeglas i Miljöpartiets program tolkar jag som en konflikt mellan den gamla miljö rörelsen och viljan att betraktas som ett alternativ till de äldre politiska partierna.

Den skillnad som framträdde vid en jämförelse av Centerns båda partiprogram visar främst att miljöfrågan blivit en allt väsentligare del av deras politik. Detta kan förklaras utifrån Carters teori där det ökade intresset för miljöfrågor samt bildandet av gröna partiers beskrivs som faktorer som driver på de redan etablerade politiska partierna att utöka sina miljöpolitiska program (Carter, 2007: 138-39). I enighet med denna teori fann jag både i det gamla och nya partiprogrammet att vissa delar som främst berör problemuppfattning samt målsättning innehåller tankar som överensstämmer med den djupekologiska teorin. Samtidigt går det att utifrån analysen tolka det som att även de ekonomiska principerna och tanken att med marknadens kraft etablera allt starkare miljöskydd blivit tydligare. Carter menar att de svårigheter som miljöfrågan utgör märks hos liberala partier då de i vanliga fall har starkt stöd inom näringslivet och verkar för att öka den ekonomiska tillväxten (Carter, 2007: 127). Att Centerpartiet på senare tid stärkt de strategier som överensstämmer med det ekologiskt modernistiskt perspektivet tolkar jag som ett sätt att kombinera två i vanliga fall motstridiga intressen, nämligen att utmärka sig som ett grönt parti samtidigt som de månar om deras liberala ideologi.

7 Slutsats

Syftet med denna uppsats var att besvara frågan om vilket teoretiskt perspektiv som bäst beskriver Miljöpartiet respektive Centerpartiets miljöpolicyers samt förtydliga vad det finns för likheter samt skillnader mellan de båda partiernas miljöpolitik. Min målsättning var även att klargöra om dessa förändrats över tid samt vad som kan förklara dessa förändringar. Hypotesen som presenterades i samband med frågeställningen visade sig till viss del gå att verifiera då det framgick att det som presenterades i Miljöpartiets partiprogram främst överensstämmer med den djupekologiska teorin, medan de ståndpunkter som fördes fram av Centerpartiet i synnerhet överensstämmer med ekologisk modernisering. Det finns dock undantag där Miljöpartiet förordar aspekter som främst förespråkas inom ekologisk modernisering, samt vissa fall där idéerna i Centerpartiets partiprogram liknar de som presenteras inom djupekologin. Det går även att utifrån analysen se viss förändring över tid, där Miljöpartiet inom en del frågor på senare år anammat ett mer ekologiskt modernistiskt perspektiv. Den hypotes jag presenterade i början visade sig dock vara felaktig på den punkt där jag förutspådde att Centerpartiet, på grund av deras tydligare position inom miljöpolitiken, skulle ha anammat ett mer djupekologiskt perspektiv. Istället visade analysen att de på ett allt tydligare sätt förordar ett ekologiskt modernistiskt perspektiv och de strategier som föreslås inom denna teori. Trots de tendenser som tydligt syns i min analys är svårt att ge ett rakt svar på min huvudfråga, främst då det endast är vissa aspekter av partiernas miljöpolitiska strategier som undersökts samt då politiken ständigt förändras och tvingas anpassa sig efter nya förhållanden. I enighet med Carters teori är det tydligt att Centerpartiet påverkats av Miljöpartiets inträde på den politiska arenan samtidigt som Miljöpartiet delvis anpassat sin politik efter de redan befintliga politiska strukturerna.

7.1 Förslag på vidare forskning

Det skulle i framtiden vara möjligt att både utvidga valet av kriterier, eller välja andra teorier. Ytterligare ett förslag är att se till andra partiers miljöpolitik antingen i Sverige eller utomlands. Det hade till exempel varit intressant att göra en liknande studie men att jämföra miljö-inriktade partier i andra länder. Slutligen hade det i vid en större studie även varit intressant att undersöka policyprocesser för att på så sätt se vilka av de idéer som presenteras som verkligen resulterar i faktiska beslut.

8 Referenser

8.1 Litteratur

- Anshelm, Jonas, 1995. *Socialdemokraterna och miljöfrågan: en studie om framstegstankens paradoxer*. Stockholm: Stehag B: B. Östlings bokförlag
- Baker, S., m.fl. 1997 "The Politics of Sustainable Development: Theory, Policy and Practice Within the European Union" London: Routledge.
- Bergström, Göran & Kristina, Boréus, 2005. "Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys" i Göran, Bergström & Kristina, Boréus (red.) *Textens mening och makt: metodbok I samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Bäckstrand, Karin, Kronsell, Annica & Söderholm, Peter, 2004. "Den hållbara utvecklingens organisatoriska utmaningar" i Nilsson, Annika., Steneroth Sillén, Marianne., Wickenberg, Per. *Miljö och hållbar utveckling-samhällsvetenskapliga perspektiv från en lundahorizont*. Lund: Studentlitteratur
- Carter, Neil, 2007. *The politics of the environment : ideas, activism, policy*. Cambridge: Cambridge University Press
- Clapp, Jennifer & Dauvergne, Peter, 2011. *Paths to a green world – the political economy of the global environment*. 2d edition. London: MIT Press
- Connelly, J. & Smith, G. 2003. *Politics and the Environment – from Theory to Practice*, 2nd ed. London: Routledge.
- Corell, Elisabeth & Söderberg, Henriette, 2005. *Från miljöpolitik till hållbar utveckling- en introduction*. Malmö: Liber
- Devall, B., & Sessions, G. 1985. *Deep ecology. Technology and Values: Essential Readings*, s. 454-59.
- Esaiasson, Peter - Mikael, Gilljam - Henrik, Oscarsson - Lena, Wängnerud, 2012. "Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad". 4:e uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Hajer, Maarten, 1996. "Ecological modernisation as cultural politics" i Lash, Scott, mfl., (red.) *Risk, environment and modernity: towards a new ecology*, Wiltshire: Cromwell Press
- Hajer, Maarten, 1995. *The politics of the environmental discourse*, Oxford: Clarendon Press
- Hassler, B. 2005. "The Myth of Sustainable Development – Environmental Policy, Practice and Incentives in the Baltic Sea Region", i Bolin, G., Hammer, M. Kirsch, F-M. och Szrubka, W. *The Challenge of the Baltic Sea Region – Culture, Ecosystems, Democracy*. Huddinge: Södertörn University College

- Lafferty, William M & Meadowcroft, James, 2003. *Implementing Sustainable Development. Strategies and Initiatives in High Consumption Societies*. Oxford: Oxford University Press [E-BOOK]
- Naess, Arne, 1997. "Sustainable development and the deep ecology movement" I Baker, S., m.fl. 1997 "The Politics of Sustainable Development: Theory, Policy and Practice Within the European Union" London: Routledge.
- Persson, Roland S. 2006. *Pragmatisk analys: Att skriva om och tolka kvalitativa data*" Jönköping
- Teorell, Jan & Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*. 1 uppl. Stockholm: Liber
- Widén, Pär, 2009. "Kvalitativ textanalys" i Andreas Fejes & Robert Thornberg (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber AB, s. 136-153
- Young, Stephen C, 2000. *The emergence of Ecological Modernisation: integrating the environment and the economy*. London; New York: Routledge

8.2 Artiklar

- Drengson, Alan., Devall, Bill., Schroll, Mark A. 2011. "The Deep Ecology Movement: Origins, Development, and Future Prospects (Toward a Transpersonal Ecosophy)". *International Journal of Transpersonal Studies*. 30(1/2), s. 101-117.
- Jacob, Merle. 1994. "Sustainable development and deep ecology: an analysis of competing traditions". *Environmental Management*, 18(4), s. 477-488.
- Luke, Timothy. W. 2002. "Deep Ecology: Living as if Nature Mattered; Devall and Sessions on Defending the Earth". *Organization & environment*, 15(2), s. 178-186.
- Mol, Arthur P.J. & Sonnenfeld David A. 2000. "Ecological modernisation around the world: An introduction", *Environmental Politics*, 9(1), s. 1-14

8.3 Internetbaserade källor

- Centerpartiet 2001. "Där människor får växa" *Centerpartiets Idéprogram, juni 2001 i Västervik*. [hämtad 2013-05-10]
URL: <http://www.centerpartiet.se/Documents/Övriga%20dokument/Centerpartiets-ideprogram-partiprogram.pdf>
- Centerpartiet, 2013a. "Miljöpolitik". [hämtad 2013-05-07]
URL: <http://www.centerpartiet.se/Centerpolitik/Politikomraden/Miljo-energi-och-klimat/Politik-A---O/Miljopolitik/>
- Centerpartiet, 2013b. "Historia- 1960-talet" [hämtad 2013-05-10]

- URL: <http://www.centerpartiet.se/Om-centerpartiet/Cs-historia/1960-talet/>
Centerpartiet, 2013c. ”En hållbar framtid- våra idéer gör skillnad”. *Centerpartiets Idéprogram, mars 2013 i Upplands Väsby*. [hämtad 2013-05-10]
URL: <http://www.centerpartiet.se/Documents/En%20hållbar%20framtid%20-%20Centerpartiets%20idéprogram%20mars%202013.pdf>
- Centerpartiet, 2013d. ”Historia- 1910-talet” [hämtad 2013-05-10]
URL: <http://www.centerpartiet.se/Om-centerpartiet/Cs-historia/1910-talet/>
- DN 2010. ”Miljöpartiet- historia och ideologi” [hämtad 2013-05-09]
URL: <http://www.dn.se/nyheter/politik/miljopartiet--historia-och-ideologi>
- DN 2011. ”Guide: Centerpartiets historia och ideologi” [hämtad 2013-05-10]
URL: <http://www.dn.se/nyheter/politik/centerpartiet--historia-och-ideologi>
- MP 2013a, Miljöpartiet de gröna. ”Miljöpartiets historia” [hämtad 2013-05-07]
URL: <http://www.mp.se/om/historia>
- MP 2013b, Miljöpartiet de gröna. ”Vår politik” [hämtad 2013-05-09]
URL: <http://www.mp.se/politik>
- MP 2013c, Miljöpartiet de gröna. ”Grön ideologi- ett krav på handling” [hämtad 2013-05-09]
URL: <http://www.mp.se/om/partiprogram/kapitel-1>
- MP 2013d, Miljöpartiet de gröna. ”Miljöpartiet blir aldrig ett femte alliansparti” [hämtad 2013-07-10]
URL: <http://www.mp.se/politik/blockpolitik>
- MP 2013e, Miljöpartiet de gröna. Partiprogram ”Grön ideologi- solidaritet i handling” [hämtad 2013-07-20]
URL: http://www.mp.se/sites/default/files/miljopartiets_partiprogram_2013_la_gupplöst.pdf
- MP 2005, Miljöpartiet de gröna, *Partiprogram* ”Grön ideologi- ett krav på handling” [hämtad 2013-06-10]
URL: www.mp.se/sites/default/files/partiprogram_2005.pdf
- Regeringskansliet 2012. ”Hållbar utveckling” [hämtad 2013-05-08]
URL: <http://www.government.se/sb/d/1591>
- SVD 2013, Svenska dagbladet ”MP tvekar inför samarbete före valet” [hämtad 2013-08-11]
URL: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/mp-tvekar-infor-samarbete-fore-valet_8241168.svd
- SR 2002, Sveriges Radio ”Persson öppnar för ökat samarbete med v och mp” [hämtad 2011-08-10]
URL: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=120324>
- Synovate, 2010. ”Centerpartiet svart på vitt. En undersökning av Retriever & Synovate”. [hämtad 2013-05-07]
URL: <http://www.synovate.se/uploads/Centerpartiet.pdf>